

WORKING PAPER č. 02/2010

Vliv bankovního sektoru na hospodářský růst

Jana Chmelová

červen 2010

Řada studií Working Papers Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky je vydávána s podporou projektu MŠMT výzkumná centra 1M0524.

ISSN 1801-4496

VLIV BANKOVNÍHO SEKTORU NA HOSPODÁŘSKÝ RŮST

Abstract:

The main goal of this paper is briefly to value functionality and quality of Czech and Austrian banking systems, in terms of given financial indicators development. The paper follows a thesis that effective, healthy and deepening level of financial intermediation has a positive effect on continuous funding of real sector agents. The analysis is focused on evaluation of banks' portfolios, primary resources for assets and quality of realised credits in years 2000–2009. The important indicators are: intensity of banking competition, profitability and depth of financial intermediation, too.

Abstrakt:

Cílem příspěvku je na základě vývoje vybraných finančních ukazatelů stručně zhodnotit funkčnost a kvalitu bankovního sektoru v České a Rakouské republice. Příspěvek vychází z teze, že efektivní, zdravá a prohlubující se úroveň finančního zprostředkování má pozitivní vliv na plynulé financování subjektů reálného sektoru ekonomiky. Analýza se orientuje na zhodnocení portfolia bank, primárních zdrojů aktiv a kvalitu poskytovaných úvěrů v letech 2000–2009. Důležitými indikátory jsou také intenzita konkurence sektoru, ziskovost a hloubka finančního zprostředkování.

Recenzoval:

doc. Ing. Libor Žídek, Ph.D.

1. ÚVOD

Finanční systém je zde proto, aby snížil náklady na získání investic (Kohn, 1993). Pohyb prostředků od domácností k soukromému (podnikatelskému) sektoru skrze finanční systém dovoluje korporátnímu sektoru ekonomiky popotávat nutné zdroje k produkování kapitálových statků. Finanční systém se skládá z finančních trhů a finančních institucí. Přímé financování (Kohn, 1993), např. na burze, není vhodné pro malé firmy a krátkodobé půjčky – je to příliš nákladný způsob financování. Řešením je nepřímé půjčování pomocí zprostředkovatelů.

Banky jsou nejdůležitějším typem finančního zprostředkování (Kohn, 1993), neboť zprostředkovávají pohyb finančních prostředků mezi jednotlivými ekonomickými subjekty. Vedle poolingu¹ oceňují úvěruschopnost a monitorují výkon úvěru. Náklady informací a monitorování peněz jsou extrémně nízké. Banka disponuje mnohdy lepšími informacemi o dlužníkovi, kdy dlužník odhalí informace raději soukromě než veřejně (riziko vystavení se konkurentům). Bankovní instituce mohou realizovat velký rozsah půjček, neboť poskytování půjček o velkém objemu je relativně méně nákladné než půjčky menších částek (mnoho nákladů je nedělitelných). Zprostředkovatelé mohou rozprostřít riziko nesplacených půjček a eliminovat jejich nežádoucí dopad (Kaufman, 1992). Tím je garantována míra výnosu střadatelům, kteří jsou ochotni vkládat prostředky do banky, přestože si jsou vědomi nižšího (garantovaného) výnosu.² Bankovní zprostředkovatelé poskytují mezičasové pojištění vkladatelům averzním k riziku (Kohn, 1993). Banky mají zřejmý zájem být bezpečné a především být vnímány jako bezpečné.

Finančnímu systému České republiky i Rakouské republiky dominuje bankovní sektor, proto se práce soustředí na zhodnocení hlavních charakteristik bank. Cílem příspěvku je na základě vývoje vybraných finančních ukazatelů stručně zhodnotit funkčnost a kvalitu bankovního sektoru. Struktura práce vede k naplnění cíle. Počáteční kapitola se věnuje teoretickému spojení mezi finančním systémem a výkonem ekonomiky – vychází z teze, že efektivní, zdravá a prohlubující se úroveň finančního zprostředkování má pozitivní vliv na plynulé financování subjektů reálného sektoru ekonomiky (Chmelová, 2009). Následující kapitola se zaměřuje na základní charakteristiky bankovního sektoru české a rakouské ekonomiky v letech 2000–2009. Analýza se orientuje na zhodnocení portfolia bank, primárních zdrojů

¹ Pooling = banka shromažďuje volné finanční prostředky v ekonomice generované relativně malými střadateli, jejichž souhrnný objem je velmi podstatný (banka může financovat investice značného objemu – Kaufman, 1992).

² Vklady jsou garantovány vládou.

aktiv a kvalitu poskytovaných úvěrů. Důležitými indikátory jsou také intenzita konkurence sektoru, ziskovost a hloubka finančního zprostředkování. Závěrečná kapitola shrnuje předchozí výsledky analýzy. Příspěvek navazuje na práce publikované v minulých letech v rámci Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky (zejména práce Kapitálový trh, Chmelová 2009).

2. TEORETICKÁ VAZBA MEZI FINANČNÍM SYSTÉMEM A EKONOMICKÝM VÝKONEM

Finanční systémy (Frietzer, 2006) ovlivňují ekonomický růst skrze (1) alokaci úspor k investičním projektům, (2) množství zdrojů spotřebovaných při poskytování finančních služeb (tj. efektivnost finančního systému) a (3) jejich vliv na míru úspor v ekonomice. Finanční systémy shromažďují úspory jednotlivců a zlepšují růstové výhledy, např. přes potenciální financování velkých investičních projektů, které by jinak nemohly být realizovány. V neposlední řadě přispívá k efektivnosti ekonomiky a všech hospodářských vztahů rovněž vytvořením podmínek pro existenci a fungování platebního systému (Polouček, 2003).

Podstatu finančního zprostředkování představuje proces, kdy prostředky domácností jsou použity k financování úvěrů subjektů reálné ekonomiky (Kaufman, 1992). Finanční zprostředkovatelé platí méně za prostředky, které získají od vkladatelů. Riziko nesplacení jedné půjčky je zanedbatelné ve svém dopadu na portfolio zprostředkovatelů, proto si mohou zprostředkovatelé účtovat nižší úrokovou sazbu než jednotlivci, kteří by půjčovali přímo. Tato nižší úroková sazba je signálem zvyšující se efektivnosti finančního systému. V této souvislosti nás tedy bude zajímat intenzita konkurence bankovního sektoru a také zvyšující se tlaky přicházející ze strany nebankovních institucí. Je vhodné se zaměřit na vývoj úrokové marže jako indikátoru nákladů spojených se získáním prostředků – klesající úroková marže vypovídá o zlepšující se efektivnosti sektoru. Nárůst efektivnosti při alokaci úvěrů je důležitý pro růst hospodářství a je přímým výsledkem finančního zprostředkování.

Alokace úvěrů od přebytkových subjektů k deficitním je nezbytná pro efektivní fungování ekonomiky (Kaufman, 1992). Obecně platí, že čím více je úvěrový alokační proces efektivní, tím produktivnější bude ekonomika. Vzhledem k tomu, že většina produkce v ekonomice se uskutečňuje v soukromém sektoru, zaměřuje se práce zejména na objem poskytnutých úvěrů korporátnímu sektoru. Lze předpokládat (dle studie Cetorelli, Gambera, 2001), že bankovní sektor usnadňuje přístup k úvěrům „mladým“ firmám a tím podporuje tempo hospodářského růstu, neboť investice nových firem jsou pravděpodobněji vkládány do inovativních technologií. Pro stabilitu sektoru je také důležitá kvalita poskytovaných úvěrů, proto se příspěvek soustředí také na vývoj objemu klasifikovaných úvěrů. Je vhodné se zaměřit i na dynamiku růstu vkladů, kdy sledujeme funkci finančních zprostředkovatelů jako mobilizátorů investičních zdrojů.

V neposlední řadě se příspěvek věnuje také zhodnocení zdraví a hloubky bankovního sektoru. O finančním zdraví bank vypovídá

ukazatel kapitálové přiměřenosti.³ Analýza kapitálové přiměřenosti se soustředí na kvalitu aktiv a adekvátnost opatření proti ztrátám z rizikových půjček. Je vhodné provést také analýzu výkonu zisků, která se zaměřuje na zhodnocení, zda bankovní operace generují adekvátní výnosy na aktiva a majetek. Hlavními poměrovými ukazateli jsou rentabilita aktiv (ROA = zisk/celková aktiva) a rentabilita vlastního kapitálu (ROE = celkový zisk po zdanění/vlastní kapitál). Tvorba zisku umožňuje bankám nést vyšší míru tržního rizika a podporovat stabilní a udržitelnou úvěrovou expanzi (Schardax, Reininger, 2001) - pozitivní vliv na konkurenceschopnost ekonomiky. Příspěvek se v krátkosti zaměřuje také na hloubku finančního zprostředkování, která je měřena jako podíl aktiv finančního/bankovního sektoru na HDP, v %. Prohlubující se úroveň finančního zprostředkování zlepšuje finanční obslužnost všech subjektů ekonomiky, což opět zvyšuje tempo hospodářského růstu.

Lze tedy shrnout, že efektivnost fungování bankovního sektoru je monitorována intenzitou konkurence a vývojem úrokových sazeb. Důležitým indikátorem je také objem poskytnutých úvěrů korporátnímu sektoru, který investuje finanční prostředky do nejproduktivnějšího užití. V krátkosti jsou uvedeny ukazatele ziskovosti a stability sektoru. Příspěvek využívá poměrových ukazatelů k porovnání bankovních sektorů české a rakouské ekonomiky. Objemy úvěrů a vkladů dle sektorového rozložení pro český bankovní sektor jsou uvedeny v dřívější práci (Chmelová, 2009).

3. CHARAKTERISTIKA BANKOVNÍHO SEKTORU

Bankovní sektor rakouské ekonomiky má multipilířovou strukturu, která je dána historickými rozdíly v linii obchodu a vlastnictví (IMF, 2004). Rakousko se těší vysokému standardu dohledu, založenému na silných institucích a komplexním právním systému. Existuje zde sedm kategorií neboli pilířů bank: akciové a soukromé banky, spořitelny, venkovská úvěrová družstva neboli raiffeisenbanks, průmyslová úvěrová družstva neboli volksbanks, státní hypotéční banky, stavební spořitelny a banky pro speciální účely. Většina bank nyní funguje jako univerzální banky, kdy stát podstatně omezil své držení bank. Významné rozdíly přetrvávají v organizační a vlastnické struktuře. Bankovní sektor prochází obdobím stále restrukturalizace a konsolidace od roku 1990. Přesto se Rakousko se svými 734 (malými) bankami řadí mezi státy s nejhustší bankovní sítí na světě. Malá velikost a relativní nasycenost domácího trhu vedla k velké

³ Kapitálová přiměřenost je konstruována jako poměr kapitálu bankovní instituce na jejích rizikově vážených aktivech (Žák, 2002). Je signálem pro vkladatele a věřitele jako ochrana proti neočekávaným ztrátám banky.

expanzi rakouských finančních institucí do zemí střední a východní Evropy (CEEC).

Bankovní sektor české ekonomiky je charakterizován univerzální dvoustupňovou soustavou. České banky, které jsou z převážné části v rukou zahraničních vlastníků, následují tradiční podnikový model orientovaný na retailové podnikání a proto ve svém portfoliu prakticky nemají obsaženy neprůhledné instrumenty (IMF, 2010). Většina zahraničních bank, které působí na českém trhu (stejně platí i pro Rakousko), pochází ze zemí Evropské unie.⁴ Své aktivity financují hlavně z domácích vkladů. Zdravý kapitál, silné retailové financování a omezené vystavení se riziku zahraniční měny pozitivně podporuje finanční pozici českého bankovního sektoru (Chmelová, 2009).

Výše uvedené základní charakteristiky bankovního sektoru vybraných zemí jsou rozpracovány v následujícím textu, který je rozdělen do tří podkapitol. První podkapitola se věnuje zhodnocení situace bankovního sektoru České a Rakouské republiky se zaměřením na intenzitu konkurence a vývoj úrokové marže. Důležité je také srovnání ukazatelů ziskovosti a kapitálové přiměřenosti bank české a rakouské ekonomiky, kterému se věnuje podkapitola „Banka jako podnikatelský subjekt“. Následující podkapitola rozebírá portfolio rakouských bank, především kvalitu a kvantitu úvěrů. Závěrečná část monitoruje prohlubování úrovně finančního sektoru vybraných zemí.

3.1. Prostředí bankovního sektoru

Struktura bankovního sektoru má vliv na výkonnost finančního sektoru. Intenzivní konkurence ve finančním sektoru může mít dopad na efektivnost produkce finančních služeb, kvalitu finančních produktů a stupeň inovace v sektoru (Claesens, Laeven, 2003). Ovlivňuje i přístup firem a domácností k finančním službám a zdrojům vnějšího financování, a tím i ekonomický růst. Ve finančním sektoru lze vidět specifické spojení mezi konkurencí a stabilitou (teoreticky i empiricky), kdy vysoká konkurence může ohrozit finanční stabilitu trhu (Allen, Gale, 2003). Z předchozích tvrzení lze vyvodit, že konkurence podporující stabilitu odvětví má pozitivní vliv na vývoj finančního sektoru i ekonomiky.

Podíváme se tedy na vývoj počtu bank, které v letech 2000–2009 působily na rakouském trhu, a intenzitu koncentrace. Rakouský bankovní sektor je charakteristický multipilířovou strukturou bankovních institucí (dáno historickým vývojem). Intenzivní konkurence se projevuje tím, že tyto finanční instituce nabízejí širokou paletu

⁴ V roce 2007 působilo v českém bankovníctví 14 poboček zahraničních bank ze zemí Evropské unie; v Rakousku to bylo 26 poboček evropských bankovních institucí (ECB, 2008). Rakousko z důvodu svých specifických podmínek trhu – velmi hustá síť poboček, nízké úrokové rozpětí – nenabízí prostor pro expanzi zahraničních institucí.

univerzálních bankovních služeb (Kašová, 1999). Následující tabulka zachycuje vývoj počtu jednotlivých subsektorů bankovního trhu. Naproti tomu českému bankovnímu sektoru dominují především akciové banky, které se vyznačují menší různorodostí (opět historický vývoj).

Tabulka č. 1: Počet bank dle sektoru (počet centrál) v Rakousku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
akciové a soukromé banky	61	61	59	63	47	44	48	51	51	51
spořitelny	70	67	64	63	59	57	56	56	55	55
státní hypoteční banky	9	9	9	9	10	10	10	11	11	11
Raiffeisen úvěrové korporace	625	617	609	596	581	576	567	558	551	545
Volksbank úvěrové korporace	71	70	70	69	68	68	70	69	68	68
stavební asociace	5	5	5	5	4	4	4	4	4	4

Zdroj: Oesterreichische NationalBank (2010): počet bank dle sektoru

Z tabulky je zřejmé, že v letech 2000-2009 se počet ústředí bank v rakouské ekonomice snižoval, v důsledku sloučení nebo převzetí velkými bankami či uzavření. V roce 2000 bylo možné využít služeb 841 bankovních institucí, v roce 2009 jejich počet poklesl na 734. Vzhledem k nízké ziskovosti domácích bank zde existuje prostor pro další restrukturalizaci a konsolidaci bankovního sektoru (IMF, 2004). Naproti tomu počet poboček rakouských bank v zahraničí se více než zpětinásobil v roce 2008, z 22 na 121 za uplynulých deset let (ONB, Banking Statistics Yearbook for 2008). Většina zahraničních poboček je lokalizována v Německu (63), České republice (21) a Itálii (11). Tyto tři země pokrývají zhruba 80 % poboček rakouských bank umístěných v zahraničí.

Také v České republice docházelo k poklesu počtu působících institucí v důsledku realizovaného procesu konsolidace a privatizace v letech 2000 a 2002. V následujících 3 letech bylo bankovníctví ovlivněno likvidací dvou menších bank (Výroční zpráva 2004, ČNB). V roce 2006 se struktura bankovního trhu ustálila, takže finanční služby nabízí celkem 37 bank a poboček zahraničních bank (struktura sektoru v jednotlivých letech uvedena v předchozím příspěvku, Chmelová, 2009).

Z hlediska efektivnosti sektoru nás zajímají především úspory z rozsahu. Lze vyvodit, že je-li hodně malých bank, pak úspory

z rozsahu v odvětví jsou mírnější (Aliber, 1987). Ačkoli většina bank v rakouském bankovním sektoru je malých, úspory z rozsahu a efektivnost jsou dosaženy centralizovaným poskytováním a vývojem produktů a služeb se svázanými sektory (IMF, 2004). Naproti tomu Česká republika disponuje značným podílem velkých finančních uskupení, které mohou využít úspor z rozsahu snížením svých provozních nákladů.

Bankovní sektor rakouské ekonomiky se vyznačuje vysokým počtem převážně malých bank (IMF, 2008), na českém bankovním trhu působí výrazně nižší počet institucí. Obecně existují velké rozdíly mezi tím, jak velké a malé banky řídí riziko (Kohn, 1993). Tyto rozdíly zbarvují povahu rizika, kterému čelí, i metody, jež užívají k jejich vypořádání. Velké banky trpí nedostatkem prostředků, zatímco malé banky mají přebytek zdrojů. Avšak mnoho důležitých služeb velkých bank nemůže být nabízeno ekonomicky malými bankami. Malé banky často vytvářejí korespondentní vztah s velkými bankami. V této souvislosti se zaměříme na vývoj koncentrace trhu, kdy sledujeme podíl aktiv pěti největších finančních institucí na celkových aktivech sektoru. Bankovní koncentrace podporuje růst začínajících (mladých) firem průmyslu tím, že usnadňuje přístup těchto firem k vnějšímu financování (Cetorelli, Gambera, 2001).

Tabulka č. 2: Podíl aktiv pěti největších finančních institucí/celková aktiva⁵ (v%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
CZ	-	68,4	65,7	65,8	64,0	65,5	64,1	65,7	62,0	-
AT	43	44,9	45,6	44,2	43,8	45,0	43,8	42,8	39,0	-

Zdroj: European Central Bank (2008): *EU banking structures*. ECB, 2005, 2008; European Central Bank (2010): *Structural Indicators for the EU banking sector*. ECB, 2010.

Sledované období vykazuje stabilní vývoj hodnot koncentrace trhu ve vybraných ekonomikách. V České republice je koncentrace vyšší než v ekonomice rakouské, přičemž indikátor se pohybuje v průměru kolem 65 %. Koncentrace rakouského bankovního sektoru vykazuje mírně klesající tendenci adosahuje úrovně přibližně 43 %.

Motivaci k růstu bankovních institucí (sloučením, převzetím) představují úspory z rozsahu a nedělitelná povaha fixních nákladů. Úspory z rozsahu⁶ vedou k tomu (Kohn, 1993), že velké banky jsou ziskovější než menší. Samozřejmě existují také negativní rysy, kdy velké organizace se stávají byrokratickými a obtížně kontrolovatelnými. To se může projevit nedostatečnou flexibilitou na měnící se okolnosti.

⁵ Počet úvěrových institucí zahrnuje úvěrové instituce, které splňují podmínky dle zákonů daného členského státu.

⁶ Úspory z rozsahu = průměrné náklady operace klesající s tím, jak se zvyšuje rozsah operace.

V určitém bodě tedy mohou úspory z rozsahu vyrovnat negativní rysy, takže při určité velikosti nemusí mít banka žádnou výhodu. Větší banky mají navíc obecně vyšší fixní náklady než menší banky, přičemž tyto fixní náklady porostou s velikostí méně než proporcionálně, a to z důvodu nedělitelnosti.

Koncentrace bankovního sektoru se projevuje pozitivními i negativními efekty. Některé empirické studie zdůrazňují, že velká koncentrace bank má negativní efekt na růst (Cetorelli, Gambera, 2001), neboť se projevuje snížením dostupnosti úvěrů. Zmíněná studie se ovšem zaměřila i na sektorové rozčlenění úvěrů. Sektory, které jsou více závislé na vnějším financování (zejména nové začínající firmy), mají dle tohoto směru zkoumání snadnější přístup k finančním prostředkům v koncentrovaném bankovním sektoru. Tento pozitivní efekt by mohl kompenzovat přímý negativní efekt co do objemu poskytnutých finančních prostředků. Na základě této studie se lze přiklonit k názoru, že tržní struktura bankovního sektoru usnadňuje vývoj těch úvěrových vztahů, které mají pozitivní efekt na růst firem a tempo hospodářského růstu.

3.2. Banka jako podnikatelský subjekt

V důsledku pozornosti veřejnosti, která je vedena směrem k bankám, přehlídíme často skutečnost, že banky jsou primárně soukromým podnikem (Kaufmann, 1992). Hlavním cílem banky je maximalizovat zisky poskytováním finančních služeb. Jejich úsilí je omezeno konkurencí ostatních bank, nebankovních finančních institucí či vládními regulacemi. Jak banky vedou svůj obchod při měnícím se ekonomickém a finančním prostředí, to je tématem této podkapitoly. Banka jako podnikatelský subjekt využívá k posouzení zdraví a úspěšnosti poměrových ukazatelů návratnosti aktiv a rentability vlastního kapitálu. Vedle zmíněných ukazatelů se zaměříme i na vývoj kapitálové přiměřenosti a na nákladovost poskytovaných služeb.

Návratnost aktiv (ROA = zisk/celková aktiva) zachycuje využití aktiv ke tvorbě zisku. Mezinárodní standardy ROA uvádějí (Ševčík, 2005), že hodnoty ukazatele v rozmezí 1,25–1,75 vypovídají o velmi dobré návratnosti aktiv. ROA českého bankovního sektoru dosahuje spodní hranice rozmezí v roce 2003, přičemž se mírně zlepšuje. Naproti tomu hodnoty ROA rakouských bank se v letech 2000-2007 pohybují výrazně pod hranicí, kdy poslední dva roky vykazují záporné hodnoty.

Tabulka č. 3: Rentabilita aktiv (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
CZ	0,7	0,7	1,1	1,2	1,3	1,4	1,2	1,3	1,2	1,5
AT ⁷	0,8	0,8	0,7	0,3	0,5	0,5	0,7	0,4	-1,3	-0,1

Zdroj: International Monetary Fund: Global Financial Stability Report (2005–2010)

⁷ Od roku 2004 jsou údaje uváděny na konsolidovaném základě.

Dále potřebujeme vědět, jakým druhem je výnos peněz investovaný v bance (Kohn, 1993). Proto počítáme návratnost kapitálu (ROE = čistý zisk po zdanění/vlastní kapitál). Tento výnos musíme porovnat s alternativami. Ševčík (2005) uvádí, že hodnota ROE by měla dosahovat vyšších hodnot než výnosnost dlouhodobých cenných papírů (okolo 10 %). Hodnotu ROE můžeme zvýšit růstem zisku nebo snížením majetku. Zde ovšem platí, že čím menší majetek, tím větší šance selhání banky. Hodnoty v tabulce vypovídají o střídavé tendenci v českém bankovním sektoru, kdy se výše ROE pohybuje v rozmezí od 13,1 % do 27,4 %, což převyšuje danou hodnotu 10 %. ROE rakouských bank je charakterizováno obdobím sestupu v letech 2000-2003, následováno 4 lety růstu k hodnotě 17 %. Léta 2008 a 2009 vykazují výrazný pokles, na 2,6 % a 8,3 % (zřejmě v důsledku nepříznivé globální finanční situace). Nízká ziskovost rakouských bank ve srovnání s českým bankovním sektorem je dána zejména velmi vysokým počtem bank a bankovních poboček.

Tabulka č. 4: Rentabilita kapitálu (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
CZ	13,1	16,6	27,4	23,8	24,6	26,4	23,4	25,4	21,7	26,0
AT	9,4	9,8	5,4	7,0	14,8	14,8	16,8	17,0	2,6	8,3

Zdroj: International Monetary Fund: Global Financial Stability Report (2005–2010)

Významné měřítko stability bankovního sektoru představuje kapitálová přiměřenost. Kapitálová přiměřenost je konstruována jako poměr kapitálu bankovní instituce a rizikově vážených aktiv (Žák, 2002). Podíl by měl dosahovat výše 8 %. Vyšší hodnoty ukazatele zlepšují pozitivní hodnocení bank na finančním trhu. Z tabulky vyplývá, že dlouhodobě bankovní sektory vybraných zemí dosahují vyšší úrovně kapitálové přiměřenosti, než je stanoveno. Rakouský bankovní sektor, stejně jako český, stabilně udržuje kapitálovou přiměřenost v rozmezí mezi 12 % až 14 %.

Tabulka č. 5: Kapitálová přiměřenost (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
CZ	17,4	15,0	14,2	14,5	12,5	11,9	11,5	11,6	12,3	14,1
AT	14,5	12,4	11,8	11,8	12,4	11,8	13,2	12,7	12,9	14,3

Poznámka: Od roku 2004 na konsolidovaném základě. Srovnatelnost ve sledovaném období je omezena změnami v reportu a zavedení nových reportovacích schémat. Údaj pro Rakousko za rok 2009 se vztahuje za měsíc září.

Zdroj: International Monetary Fund: Global Financial Stability Report (2005-2010)

Jedním měřítkem finančního systému je kvalita finančních produktů (Kohn, 1993), které nabízí,⁸ druhým jsou náklady, za které jsou

⁸ Kvalita finančních služeb rozebrána v podkapitole Portfolio bank.

produkty dostupné. Protože reálné investice a úvěry jsou těsně spojeny, můžeme říci, že čím větší je cena pro dlužníky, tím menší budou reálné investice. Proto je vhodné se podívat na vývoj úrokových sazeb placených na vklady a účtovaných za realizované úvěry.

Tabulka č. 6: Úrokové sazby na nové vklady a půjčky (v %; ke konci roku; průměr za odvětví)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
vklady domácnosti	3,50	3,70	3,17	2,41	2,17	2,13	2,99	3,84	4,00	2,24
úvěry domácnosti ⁹	6,63	6,69	6,06	5,42	5,18	4,89	5,41	6,29	6,81	5,04
vklady podniky	3,37	3,62	3,11	2,36	2,32	2,19	3,00	4,17	4,68	2,19
úvěry podniky ¹⁰	6,32	6,32	5,25	4,22	3,68	3,52	4,11	5,11	5,47	2,89

Poznámka: Úrokové sazby na vklady se vztahují na vklady se splatností od 1 do 2 let.

Zdroj: International Monetary Fund: Article IV Consultation – Staff Report (2007, 2009)

Z tabulky je patrné, že úroková sazba na úvěry domácností i podniků postupně v Rakousku klesala v letech 2000–2006. Následující 3 roky docházelo k postupnému zdražení úvěrů jako reakce na finanční situaci na globálním trhu. Stejný vývoj je patrný také u úrokových sazeb na vklady. Vývoj úrokových sazeb českého bankovního sektoru vykazuje podobný trend (Chmelová 2009). V letech 2000–2005 úrokové sazby na vklady i na půjčky postupně klesaly, od roku 2006 docházelo k mírnému vzestupu v sazbách.

Zde je vhodné se pozastavit nad vlivem úrokových sazeb na subjekty reálného sektoru ekonomiky. Vzhledem k tomu, že základní funkcí finančního systému je transformace úspor v investice, je vhodné se zaměřit na vliv sazeb na objem úspor. Dopad úrokových sazeb na úspory není jednoznačný. Nižší úrokové sazby snižují atraktivnost úspor v bankách. Ale mohou také znamenat, že chtějí-li domácnosti dosáhnout nějakého zvoleného cíle musí šetřit pilněji (Kohn, 1993). Domácnosti mají tendenci spořit více (= půjčovat více) s tím, jak jejich příjem roste. Množství čistých půjček je závislé na úrokové míře, která může být vydělána za půjčení nebo je účtována za využití úvěru. Efekt úrokové sazby na úspory domácností je v principu nejistý a v praxi se zdá velmi malý. Také u firem patří výše úrokové sazby mezi determinanty, které jsou zvažovány při rozhodování o vzetí si půjčky. Platí, že čím nižší je úroková míra, tím více investic je firma ochotna

⁹ Na spotřebu.

¹⁰ Na půjčky do výše 1 milionu EUR (včetně).

podniknout (Kohn, 1993). Hlavní faktor ovšem představuje očekávání zisku.

Částka, kterou banky vydělají ze svých půjček přesahujících náklady vkladů, se nazývá marže. Marže kompenzuje banky za to, že na sebe berou riziko transferu dlouhodobých půjček financovaných krátkodobými vklady (Kaufman, 1992).

Tabulka č. 7: Marže mezi úrokovou sazbou na půjčky a na vklady (ke konci roku)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
CZ	2,26	2,36	2,09	2,29	2,41	2,40	2,53	2,77	3,01	2,98
AT	1,49	1,56	1,49	1,42	1,3	1,2	0,9	0,8	1,3	1,3

Zdroj: International Monetary Fund: Financial System Stability Assessment—Update, 2008; Staff Report 2009 Article IV Consultation; ČNB: Dozor nad bankovním trhem, 2002–2005; Zpráva o dozoru nad finančním trhem 2007, 2008/2009

Úrokové rozpětí rakouských bank je ve srovnání s českými bankami nižší díky relativní nasycenosti domácího trhu a intenzivní konkurenci (IMF, 2008) – což vypovídá o větší efektivnosti nákladů. Klíčovým vysvětlením ziskovosti rakouských bank je jejich expanze na zahraniční trhy (IMF, 2008). Expanze do CEEC zemí pomohla posílit výkon bankovního sektoru a vyrovnat nízkou ziskovost na domácím trhu. CEEC produkují 40 % zisků bank (IMF, 2008). Koncentrace investic rakouských bank do CEEC regionu a rostoucí vystavení se klientům v těchto zemích nicméně představuje rizika, která vyžadují pokračující monitorování a ostražitost (IMF, 2004).

Celkově lze bankovní sektor české ekonomiky hodnotit pozitivně, neboť disponuje relativně dobrým kapitálovým vybavením i ziskovostí, čímž je eliminována potenciální zranitelnost bank (Chmelová, 2009). Realizovaný zisk se projevuje také na objemu poskytovaných úvěrů, kdy zisk zlepšuje schopnost banky čelit vyššímu riziku podnikání. Tvorba zisku také posiluje kapitál banky a v dlouhém období stabilitu sektoru.

Bankovní sektor rakouské ekonomiky vykazuje známky relativně dobrého kapitálového vybavení a vyšší efektivnosti sektoru při poskytování finančních služeb reálnému sektoru ekonomiky (nižší marže). Sektor disponuje adekvátní likviditou, riziko je různorodé na mikro i makro-ekonomické úrovni díky rozšíření trhu za domácí trh (IMF, 2008). Bankovní sektor zůstává fragmentovaný a díky tomu disponuje nižší ziskovostí.

3.3. Portfolio bank

Víme-li, co finanční systém dělá, můžeme se podívat na to, jak dobře to dělá (Kohn, 1993). Zajímáme se především o motivování k úsporám a snadnější poskytování půjček. Velikost úspor a investic je významná pro každou ekonomiku, kdy úspory jsou zdrojem investic a investice

umožňují růst ekonomiky. Hospodářský růst a rostoucí příjmy vyžadují další investice do produktivního kapitálu. Vedle množství investic je také důležité, aby investice byly transformovány do nejlepšího užití. Efektivnost finančního systému je tedy hlavní determinantou kvality i kvantity investic. Odlišné země mají odlišné finanční systémy a tyto rozdíly jsou hlavními faktory, které určují jejich relativní ekonomický úspěch.

Půjčky tvoří primární část portfolia komerčních bank (Kaufman, 1992). Portfolia nedávných let jsou ovládány obchodními půjčkami. Zůstávají stále největší částí, ale ztrácejí ve prospěch ostatních, jako hypotéky a spotřebitelské úvěry. Zbytek představují finanční půjčky. Ve skutečnosti je většina fixního kapitálu firem pokryta z vnitřních fondů (Kohn, 1993) a úvěry usnadňují především financování pracovního kapitálu (zásoby). Vzhledem k tomu, že ekonomika vykazuje dlouhodobě rostoucí tendenci, tzn. firmy dělají nové investice a rozšiřují svůj výstup, má čerpání z úspor sklon předbíhat úspory sektoru firem.¹¹ Proto sektor firem představuje čistého čerpatelé úspor. Důležitými faktory, které ovlivňují velikost úvěrů firem, jsou očekávání firem ohledně zisku a úroková míra - čím nižší je úroková míra, tím více investic je firma ochotna podniknout.

Tabulka č. 8: Klientské úvěry bankovního sektoru (v mil. EUR; zaokrouhloeno)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
nefinanční korporace	128103	131593	129090	128851	109924	109276	116103	121991	133608	130137
domácnosti	59221	62805	67114	69346	94213	104892	108723	115108	121489	121313
vláda	28726	28274	28333	29944	31237	29427	28662	26302	25072	26135
nebankovní zprostředkovatelé	10458	11892	12771	13391	14509	19364	22000	21645	25769	24568
celkem	226511	234565	237310	241534	252801	265630	278100	287541	308671	304911

Zdroj: Oesterreichische NationalBank (2010): Celkové úvěry.

Z tabulky je zřejmé, že hlavním příjemcem úvěrů rakouské ekonomiky jsou nefinanční korporace. V letech 2000 a 2001 je patrný pozvolný nárůst objemu úvěrů reálnému sektoru ekonomiky (v tabulce uvedeno jako nefinanční korporace). Následujících 5 let je doprovázeno mírným poklesem. Nárůst v bankovních aktivech v roce 2007 byl řízen předně silným růstem úvěrů poskytnutých pobočkami rakouských bank v zahraničí navzdory klesající poptávce po domácích úvěrech. Následující dva roky vykazují pokles dynamiky růstu úvěrů v důsledku nejistoty související se situací na globálním finančním trhu. Zadluženost domácností vykazuje rostoucí tendenci, ale relativně k jejich příjmu je nízká (IMF, 2008).

¹¹ Firmy čerpají z úspor, aby investovaly do pracovního i fixního kapitálu. Prostředky šetří na realizaci investic v pozdějším časovém období nebo ke splacení minulých půjček.

Bankovní instituce se tradičně nezapojují do „zahraničního obchodu“ při poskytování bankovních služeb. Většina bankovních transakcí a finančních služeb produkovaných v každé zemi je v této zemi i spotřebována (viz případ českého bankovního sektoru). Firmy i jednotlivci preferují jednání s bankou ve svém sousedství. Pro banky i jejich zákazníky jsou náklady informací významné a tyto náklady jsou minimalizovány transakcemi na lokální straně. Náklady tradičních aktivit bankovníctví vykazují klesající tendenci.

Na počátku 90. let 20. století byly rakouské banky první, které vstoupily na CEEC trhy. Tato expanze započala v Maďarsku a Česko-Slovensku a odtud pokračovala prakticky do celého regionu. Dnes hrají rakouské banky důležitou roli v CEEC zemích. Holding v CEEC regionu reprezentuje důležitou část celkových aktiv rakouských bank a přispívá významně k celkové ziskovosti. Představují 40 % jejich ziskovosti. Bankovní aktivity v regionu jsou geograficky distribuovány skrz mnoho zemí a jejich vystavení je zcela diversifikováno. Největší objemy aktivit plynou do zemí, se kterými sousedí (tím se potvrzuje úsilí omezit transakční náklady).

Tabulka č. 9: Geografické rozložení půjček/celkové půjčky (v %) v Rakousku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
domácí	-	74,3	75,8	74,4	73,4	70,6	68,6	65,7	67,5	67,1
zahraniční	-	25,7	24,2	25,6	26,6	29,4	31,4	34,3	32,5	32,9
- EMU	-	-	8,1	8,5	8,2	10,1	10,2	11,7	9,7	10,3
- CEEC	-	-	-	-	-	9,4	9,6	11,6	12,9	13,2
- ostatní	-	-	-	-	-	9,9	11,6	11,1	9,9	9,5

Zdroj: International Monetary Fund: Article IV Consultation – Staff Report (2007, 2009)

Číselné hodnoty sledující geografické rozložení půjček rakouských bank jsou k dispozici až od roku 2001. V tomto roce plynulo 25,7 % poskytnutých úvěrů do zahraničí, přičemž procentuální zastoupení v období osmi let vzrostlo na úroveň 32,9 %. Od roku 2005, kdy se zaznamenávají i jednotlivé kategorie destinací, dochází k posílení spojení se zeměmi CEEC. Bankovní sektor české ekonomiky se proti tomu orientuje především lokálně, kdy hlavními klienty jsou rezidenti (Chmelová, 2009).

Aktiva bank je důležité zkoumat také v kvalitě a zdravoti. Zdraví rakouského finančního systému bylo od roku 2003 podpořeno uspokojivým makroekonomickým vývojem (IMF, 2008). V celém sledovaném období dosahují klasifikované úvěry úrovně mezi 1,9 % až 3,0 %. Také český bankovní sektor vykazuje postupné snižování zátěže v podobě klasifikovaných úvěrů.¹² Mírný vzestup je patrný

¹² Skokové snížení klasifikovaných úvěrů z roku 2000 na rok 2001 stojí záměrné očišťování portfolií velkých bank a odprodejem klasifikovaných úvěrů nebankovním subjektům (Chmelová, 2009).

v roce 2009, což je dáno především ekonomickým poklesem a následným růstem nezaměstnanosti (IMF, 2010).

V krátkosti zmíníme také proces diversifikace, který představuje primární ochranu proti ztrátám z realizovaných půjček (Kohn, 1993). Diversifikace je proces rozprostření investic mezi velký počet aktiv, které snižují riziko selhání nějakého aktiva (Kaufman, 1992). Díky diversifikaci může banka také garantovat sazbu na vklady zákazníků.

Tabulka č. 10: Velikost klasifikovaných úvěrů/úvěry (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
CZ	29,3	13,7	10,6	4,9	4,0	3,9	3,7	2,8	3,3	5,3
AT	2,4	2,3	2,3	3,0	2,7	2,6	2,7	2,2	1,9	2,3

Zdroj: International Monetary Fund: Global Financial Stability Report (2005–2010)

Rakouský bankovní sektor lze zařadit mezi ty, které mají značné zázemí primárních zdrojů. Většinový zdroj rakouských bank představují depozita domácností (stejně jako u českého bankovního sektoru). Banky mají pevný základ vkladů a jejich vystavení se zasaženým trhům dosahuje nízké úrovně. Bankovní sektor jako celek disponuje dostatečnou likviditou (IMF, 2008).

Tabulka č. 11: Celkové vklady bankovního sektoru (v mil. EUR; zaokrouhлено)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
nefinanční korporace	-	-	-	-	3.5	3.6	4	3.9	3.2	4.7
domácnosti	119246	124849	127019	131416	130505	131217	133897	140187	150068	151700
vláda	436	566	651	753	822	868	829	897	952	1093
nebankovní zprostředkovatelé	23	23	29	30	28	30	36	35	48	73
celkem	119705	125438	127700	132200	135957	136894	139810	146118	155379	158987

Poznámka: do roku 2004 byly úspory nefinančních korporací započítávány do kategorie domácností, proto nejsou uvedeny hodnoty.

Zdroj: Oesterreichische NationalBank (2010): Celkové vklady

Hodnoty v tabulce dokazují, že sektor domácností je čistým spořitelem v ekonomice (platí pro rakouský i pro český bankovní sektor). To je způsobeno tím, že populace i příjem roste (Kohn, 1993). Roste-li populace, pak existuje vždy více spořitelů (lidí v produktivním věku) než těch, kteří čerpají z úspor. Proto budou čisté úspory pozitivní. Druhým důvodem je, že roste příjem. Staří čerpají z úspor, které si udělali, když byli mladí. Jejich příjem byl ovšem menší, než je příjem dnešních mladých lidí. Proto čerpání z úspor starých lidí je nižší než úspory současných mladých. Tento efekt je posílen také tendencí lidí šetřit větší zlomek svých příjmů s tím, jak roste jejich příjem. Lze tedy vidět, že čisté úspory sektoru domácností záleží velkým dílem na demografii (populační růst a věkové složení) a na míře růstu příjmu.

Finanční zprostředkování zabezpečuje vyšší míru úspor a investic a tím vyšší míru hospodářského růstu, proto je žádoucí, aby ekonomika disponovala rozvinutým a prohlubujícím se finančním systémem (Chmelová, 2009). Prohlubování finančního zprostředkování lze měřit poměrem domácích úvěrů soukromému sektoru k HDP. Hodnoty v tabulce vypovídají o zlepšující se úrovni finančního zprostředkování ve sledovaných ekonomikách. V České republice dochází k soustavnému prohlubování od roku 2002 (v letech 2000-2002 je patrný klesající trend). Naproti tomu Rakousko je charakteristické skokovým růstem následovaným dvou až tříletým obdobím stagnace. Finanční obslužení subjektů reálné ekonomiky je v Rakousku dvakrát vyšší než v České republice, což poukazuje na relativní nasycenost rakouského domácího trhu. Odlišná úroveň finanční hloubky patří mezi hlavní faktory relativního ekonomického úspěchu (Kohn, 1993).

Tabulka č. 12: Domácí úvěry soukromému sektoru (v % HDP)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
CZ	49	41	31	32	33	37	41	48	53	-
AT	102	104	104	104	105	113	114	114	118	-

Zdroj: WorldBank: World development indicators. WDI online

Platí (Kohn, 1993), že čím úspěšnější je finanční systém při transformování rizikových a nelikvidních reálných aktiv do bezpečných a likvidních finančních aktiv, které ekonomické subjekty chtějí, tím více prostředků bude dostupných pro reálné investice. Dobře vyvinutý systém může zemi pomoci v růstu tím, že zajistí, aby byly úspory užity efektivně. Průmyslové země mají tendenci mít sofistikovanější a diverzifikovanější finanční systém.

Velikost samotného bankovního systému může být monitorována vývojem objemu bankovních půjček určených soukromému sektoru vyjádřených v % HDP. Finanční instituce jsou vyvíjeny (Aliber, 1987), aby poskytovaly střadatelům a investorům balíček služeb soustředící se na management rizika spojeného s tokem finančních prostředků (úvěrů). Pouze finanční zprostředkovatelé a zvláště vkladoví finanční zprostředkovatelé transformují splatnost (Kaufman, 1992). Transformováním splatností uspějí banky v poskytování hlavních služeb obchodním firmám a současně pokračují v uspokojování požadavků vkladatelů. Obecně je přijímán fakt, že velký finanční systém je pozitivně spojen s ekonomickým růstem i růstem produktivity.

Tabulka č. 13: Domácí úvěry poskytnuté bankovním sektorem (v % HDP)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
CZ	49	46	42	49	45	43	49	53	58	-
AT	124	123	122	121	122	128	128	126	129	-

Zdroj: WorldBank: World development indicators. WDI online

Dynamika finančních trhů odráží značnou konkurenci produktů na trzích, která se projevuje poklesem bankovního zprostředkování ve prospěch nebankovních institucí (Mejstřík, 2008). Expanze různorodých finančních instrumentů se projevuje stagnací bankovního sektoru v rakouské ekonomice v letech 2000–2004, přičemž v roce 2005 dochází k mírnému nárůstu důvěry v bankovní sektor. Podobný vývoj je pozorovatelný také v rámci české ekonomiky.

4. ZÁVĚR

Finanční zprostředkovatelé vykonávají několik funkcí. Poskytují likviditu, snižují riziko a disponují odbornými znalostmi při realizaci půjček. Dále nabízejí širokou varietu finančních instrumentů deficitním subjektům, včetně úvěrových produktů s odpovídající dobou splatnosti. Často jsou tyto úvěry poskytovány za nižší sazby, než by mohli dlužníci dosáhnout na finančním trhu. Banky poskytují úvěry soukromému sektoru ekonomiky. Když přestanou tuto roli vykonávat nebo stanou-li se úvěry obtížněji dosažitelné, ekonomika často trpí kontrakcí. Zřetelně fungující finanční systém je extrémně důležitý pro efektivní fungování ekonomického systému v čase. Finanční systémy zvětšují efektivní alokaci kapitálu díky sdílení rizika a informací. Volatilnější moderní prostředí zvyšuje povědomí bankéřů i veřejnosti o problémech úvěruschopnosti dlužníků.

Rakousko se těší vysokému standardu dohledu založenému na silných institucích a komplexním právním systému. Finančnímu systému dominuje bankovní sektor (IMF, 2004). Rapidní expanze finančního systému na evropské rozvíjející se trhy přinesla vyšší zisky a diversifikaci (IMF, 2008), ale také větší zranitelnost - především úvěrové riziko včetně rizika spojeného s půjčováním v zahraniční měně do těchto zemí. Nedávná globální nákaza finančních trhů neměla velký přímý efekt na rakouské banky, ale zvýšila náklady financování a může zpomalit růst, což by mohlo mít eventuálně dopad na úvěrovou kvalitu. Finanční systém je obecně zdravý. Souhrnné indikátory finanční zdravotnosti bank dosahují uspokojivých úrovní.

Vybrané ukazatele potvrzují, že český bankovní sektor je stabilní, efektivní a zdravý. Tradiční orientace českých bank na retailové obchody se projevila minimální držbou rizikových aktiv. Míra koncentrace a stability trhu se v čase příliš nemění. Instituce disponují odpovídajícím objemem zdrojů na krytí úvěrové politiky. Banky, v reakci na nepříznivou situaci na globálním trhu zúžily úvěrové standardy a obecně snížily rizikový profil svých aktiv (IMF, 2010), kdy v určitém rozsahu odrážejí politiku mateřských bank. Ke konci roku 2009 je patrný stále pozitivní růst bankovního zisku, který byl částečně vyrovnán nárůstem klasifikovaných úvěrů.

Jak bylo uvedeno v příspěvku, struktura rakouského bankovního sektoru je, z historických důvodů, mnohem různorodější než v České republice (Kášová, 1999). Většinu trhu zaujímají Raiffeissen úvěrové korporace spolu s akciovými bankami a spořitelny. Vysoký počet působících institucí se projevuje zejména nízkou ziskovostí sektoru a také slabou pozicí zahraničního kapitálu ve vlastnictví bank. V České republice hrají rozhodující roli zejména akciové banky. Nižší počet bankovních institucí lze považovat za přednost českého bankovního sektoru, neboť tyto instituce nabízejí univerzální finanční služby, které uspokojují aktuální poptávku ze strany subjektů reálné ekonomiky a tím pozitivně podporují hospodářský růst.

Koncentrace českého bankovního sektoru dosahuje vyšší úrovně ve srovnání s rakouským trhem, kdy v roce 2008 nabývá hodnoty 62 %, respektive 39 %. Bankovní trhy vybraných zemí vykazují v čase stabilní vývoj, což má pozitivní vliv na finanční sektor i ekonomiku (plynulá finanční obslužnost subjektů reálné ekonomiky podporuje tempo hospodářského růstu). Ukazatele kapitálové přiměřenosti převyšují stanovenou hranici 8 %, což vysílá pozitivní signál k vkladatelům a věřitelům bank (příznivý vliv na funkci mobilizátorů úspor). Rakouský finanční systém dosahuje dvojnásobné úrovně než český bankovní sektor (měřeno jako domácí úvěry poskytnuté bankovním sektorem v % HDP), což podporuje financování produktivnějších investic a tím i ekonomický růst. Bankovní sektory vybraných zemí lze hodnotit jako stabilní, zdravé a efektivně fungující (snižující se úroková marže), čímž vytvářejí příznivé podmínky pro rozvoj reálného sektoru ekonomiky.

5. POUŽITÁ LITERATURA

ALIBER, R. Z.: Financial Innovation and the Boundaries of Banking. Managerial and Decision Economics, Vol. 8, No. 1 (Mar., 1987), pp. 67-73. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/2560526>>. [cit. 2010-04-03]

ALLEN, F. – GALE, D.: Competition and Financial Stability. Journal of Money, Credit and Banking, Vol. 36, No. 3, Part 2: Bank Concentration and Competition: An Evolution in the Making A Conference Sponsored by the Federal Reserve Bank of Cleveland May 21-23, 2003 (Jun., 2004), pp. 453-480. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/3838946>>. [cit. 2010-04-03]

CETORELLI, N. – GAMBERA, M.: Banking Market Structure, Financial Dependence and Growth: International Evidence from Industry Data. The Journal of Finance, Vol. 56, No. 2 (Apr., 2001), pp. 617-648. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/222576>>. [cit. 2010-04-03]

CLAESSENS, S. – LAEVEN, L.: What Drives Bank Competition? Some International Evidence. Journal of Money, Credit and Banking, Vol. 36, No. 3, Part 2: Bank Concentration and Competition: An Evolution in the Making A Conference Sponsored by the Federal Reserve Bank of Cleveland May 21-23, 2003 (Jun., 2004), pp. 563-583. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/3838954>>. [cit. 2010-04-03]

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA (2005): Roční zprávy o vývoji bankovního sektoru (2002-2005). ČNB. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_fin_trh/bankovni_dohled/bankovni_sektor/analyticke_pub/publikace_rz.html>. [cit. 2009-03-10]

EUROPEAN CENTRAL BANK (2008): EU banking structures. ECB, 2008. Dostupné z: <<http://www.ecb.de/pub/pdf/other/eubankingstructures2008en.pdf>>. [cit. 2010-04-10]

EUROPEAN CENTRAL BANK (2010): Structural Indicators for the EU banking sector. ECB, 2010. Dostupné z: <<http://www.ecb.int/pub/pub/prud/html/index.en.html>>. [cit. 2010-06-24]

EUROSTAT: EU economic data pocketbook – Issue number 3/2009. Eurostat, 2009. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-CZ-09-003>. [cit. 2010-04-24]

FRITZER, F.: The Financial System and the Institutional Environment as Determinants of Economic Performance: Austria in Comparison. Dostupné z: <www.oenb.at/en/img/mop_2006_q1_analyses06_tcm1642109.pdf>. [cit. 2010-04-24]

HINDLS, R. a kol.: Ekonomický slovník. Praha: C.H. Beck, 2003. xcii, 519 s. ISBN 80-7179-819-3

CHMELOVÁ, J.: Kapitálový trh. In Ekonomické prostředí a konkurenceschopnost. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. od s. 73-86, 14 s. 11/09. ISBN 978-80-210-5056-3

INTERNATIONAL MONETARY FUND (2004): Financial Stability Assessment 2004. Dostupné z: <<http://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.cfm?sk=17606.0>>. [cit. 2010-04-24]

INTERNATIONAL MONETARY FUND (2010): Global financial stability report. IMF (2005-2010). Dostupné z: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/GFSR/index.htm>>. [cit. 2010-04-24]

INTERNATIONAL MONETARY FUND: Article IV Consultation – Staff Report (2007, 2009). IMF, 2009. Dostupné z: <http://www.oenb.at/en/presse_pub/aussendungen/IMF_AIV/uebersicht_imf.jsp>. [cit. 2010-07-07]

KAŠOVÁ, K.: Srovnání bankovního sektoru v ČR a v Rakousku ve 2. pol. 90. let. Czech Journal of Economics and Finance, 1999 (Vol. 49, pp. 367-387). Dostupné z: <<http://journal.fsv.cuni.cz/mag/article/show/id/415>>. [cit. 2010-06-24]

KAUFMAN, H. M.: Money and Banking. Lexington, Mass.: D.C. Heath and Company, 1992. 557 s. ISBN 0-669-24350-7

KOHN, M.: Money, Banking and Financial Markets. Fort Worth: Dryden Press, 1993. Second edition. 873s. ISBN 0-03-096500-4

MEJSTŘÍK, M. - PEČENÁ, M. - TEPLÝ, P.: Základní principy bankovníctví. Praha: Karolinum, 2008. 627 s. ISBN 978-80-246-1500-4

OESTERREICHISCHE NATIONALBANK (2010): Celkové vklady. Dostupné z: <<http://www.oenb.at/isaweb/report.do?report=3.7.3>>. [cit. 2010-04-24]

OESTERREICHISCHE NATIONALBANK (2010): Počet bank dle sektoru. Dostupné z: <<http://www.oenb.at/isaweb/report.do?lang=EN&report=3.1.1>>. [cit. 2010-04-24]

OESTERREICHISCHE NATIONALBANK: Banking Statistics Yearbook for 2008. Dostupné z: <http://www.oenb.at/en/presse_pub/period_pub/statistik/statistics.jsp>. [cit. 2010-04-24]

POLOUČEK, S.: Peníze, banky a finanční trhy. Karviná: Slezská univerzita, 2003. 242 s. ISBN 80-7248-074-X

SCHARDAX, F. – REININGER, T. (2001): The Financial Sector in Five Central and Eastern European Countries: An Overview. Oesterreichische Nationalbank, 2001. Dostupné z: <http://www.oenb.at/en/geldp_volksw/zentral_osteuropa/banksecfmsta b/2001_schardaxreiningenr.jsp>. [cit. 2009-03-10].

ŠEVČÍK, A.: Bankovníctví I. Brno, Masarykova univerzita 2005. 1. vydání. 128 s. ISBN 80-210-3649-4

ŽÁK, M. a kol.: Velká ekonomická encyklopedie. Praha: Linde, 2002. 887 s. ISBN 80-7201-172-3